

**Luterilainen ja helluntailainen käsitys ehtoollisesta –
yhteenvedoa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen helluntaiherätyksen
neuvottelukunnan keskusteluista 2.11.2010 ja 7.3.2011**

1. Klaus Korhosen mainitsemat seitsemän kohtaa ehtoolliskäsityksestä kuvaavat hyvin viime vuosikymmenten suomalaisessa helluntailaisuudessa tyypillistä käsitystä ehtoollisesta. Muuttuneessa tilanteessa on jouduttu miettimään ehtoolliskäsityksen perusteita enemmän.
2. Ehtoolliskäsityksissämme on ainakin Suomen kontekstissa paljon samaa.
3. Henki ja sana kuuluvat molempien mukaan yhteen. Korostus on kuitenkin siinä, että sana ilman henkeä on kuollut, kun taas luterilaiset alleviivaavat sanan merkitystä. Helluntailaiset korostavat, että kyseessä on sana, johon uskotaan. Pyhän Hengen työ on tärkeätä. Heille on vieras ajatus, että sakramentissa sana liittyy aineeseen. Tulisikin keskustella syventävästi siitä, mitä merkitsee sanan ja sakramentin yhteys.
4. Luterilaisille moni asia palautuu siihen, mitä Kristuksen läsnäolo on ehtoollisella. Sana liittyy yhtäältä muistamiseen, mutta muistamisen kautta Kristus on kokonaisuudessaan läsnä: ristiinnaulittu ja ylösnoussut on koko persoonassaan läsnä. Siksi sanotaan, että myös ruumis on läsnä leivässä ja viinissä. Luterilaisuudessa läsnäolo on kokonaisvaltaista.
5. Helluntailaisuus korostaa ehtoollisen salaisuusluonnetta, mutta niin myös luterilaisuus korostaessaan ilman filosofisia määritelmiä asetussanojen ilmaisemaa ajatusta Kristuksen todellisesta läsnäolosta leivässä ja viinissä. Katekismus toteaa: ”Vaikka emme voi ymmärtää tätä salaisuutta, voimme luottaa Vapahtajan omiin sanoihin, jotka on talletettu pyhään Raamattuun.”
6. Suomalaisessa helluntailaisuudessa ehtoolliskäsitys on luterilaisuuden ja reformoidun perinteen välimaastossa. Baptismissa ehtoollinen on muistoateria, mutta Pohjolassa helluntailaisuus on saanut vaikutteita luterilaisuudesta. Helluntailaisilla on pneumaattinen lähestymistapa; ei käytännössä puhuta sakramenteista ja mysteereistä, mutta pidetään ehtoollista salaisuutena. Pneumaattisesta näkökulmasta voidaan ajatella, että Kristus on ehtoollisella läsnä leivässä ja viinissä salatulla tavalla.
7. Helluntailaiset sijoittuvat maailmalla jonnekin Zwinglin ja Calvinin välimaastoon. Kristuksen luokse nostamista ei kuitenkaan tulkita samalla tavoin kuin Calvin. Pyhän Hengen läsnäolo kertoo juuri Kristuksen läsnäolosta, vaikka asia kuvataan juuri Pyhän Hengen läsnäoloa. Voidaan katsoa ylöspäin Kristusta, mutta on myös korostus, että hän on siellä, missä on särkynyt sydän. Pyhän Hengen läsnäolossa myös Kristus on uskossa, heikossakin uskossa läsnä. Kansainvälisessä helluntailaisuudessa kyse on ennen muuta yhteyden ateriasta, ei armon tarpeen korostuksesta. Ei kuitenkaan korosteta kohoamista ylöspäin vaan Pyhän Hengen läsnäoloa.

8. Kristuksen läsnäolon ja uskon välinen suhde tulkitaan luterilaisuudessa enemmän objektiivisesti, helluntailaisuudessa enemmän subjektista käsin. Luterilaisuudessa ajatellaan Kristuksen olevan reaalisesti läsnä. Pelastava osallisuus hänen läsnäolostaan saadaan kuitenkin vain uskon lahjan kautta. Reformoidussa tai helluntailaisessa traditiossa on painotettu Kristuksen (spirituaalista) läsnäoloa uskon kautta, ei ilman sitä. Luterilaisuudessa objektiiviset armonvälineet korostavat ehtoollisen lahjaluonnetta, mutta vapaissa suunnissa korostuu henkilökohtaisen uskon merkitys, vaikka luterilaisillekin usko on tärkeä. Luterilaiset haluavat painottaa sitä, että emme ole vain yksilön uskon vaan kirkon yhteisen uskon ja sitä kautta Kristuksen varassa.
9. Myös helluntailaiset ajattelevat, että usko ei ole lähtöisin ihmisestä vaan Jumalan lahja. Ihminen ei voi tehdä uskon ratkaisua, jos ei Jumala hänessä sitä vaikuta. Kaikki on alusta lähtien, tahtominen ja tekeminen, Jumalan työtä. Kyse on ”yhteisestä uskosta”, jonka Jumala antaa yksilöille. Sekä helluntailaisuuden että luterilaisuuden sisällä on painotuseroja ”uskon lahjan” ja ”uskonratkaisun” korostamisen välillä.
10. Janalla ”uskoa synnyttävä” ja ”uskoa vahvistava” ehtoollinen on helluntailaisen käsityksen mukaan vahvasti ”uskoa vahvistavan” puolella. Siksi suhtaudutaan pidättyvästi ajatukseen mennä ehtoolliselle saamaan syntejä anteeksi. Läsnäolo on yhtäältä lupaus Pyhän Hengen läsnäolosta, toisaalta kokemus, joka muuttaa elämää jollakin tavoin. Kokemuksellisuus on liikkeen peruspiirre.
11. Reformaatioaikana luterilaiset korostivat Paavalin kirjeiden opetukseen liittyen, että ehtoollista voi syödä myös turmiokseen. Se ei ole riippuvainen uskosta, vaikka hyödyn saa osakseen vain uskon kautta. Myös nykyisessä Katekismuksessa todetaan: ”Oikean ehtoolliselle osallistumisen edellytys on usko, joka merkitsee Kristuksen sanaan luottamista.”
12. Molemmissa perinteissä korostetaan aiempaa vähemmän sitä, että ehtoollinen on vakavan itsetutkistelun ateria. Aiemmin korostuivat synnintunto ja parannuksenteko. Kiitos ja ylistys ovat tulleet voimakkaammin mukaan. Korostetaan aiempaa enemmän ehtoollista lahjana kaikille.
13. Ehtoollinen on molemmissa perinteissä yhteysateria, mutta tämän yhteyden luonne ymmärretään eri tavoin. Helluntailaisuudessa korostetaan näkyvän uskovien yhteisön keskinäistä yhteyttä, mikä näkyy siinä, että ehtoollinen jaetaan helluntaiseurakunnissa yleensä penkkiin. Malja kiertää seurakuntalaisten keskuudessa ja heitä rohkaistaan julistamaan tätä kautta Kristusta toisille. Välillä ihmisiä on kutsuttu myös eteen ja jaettu ehtoollinen siellä ja korostettu näin sitä, että ehtoollinen voidaan ottaa vastaan lahjana.
14. Luterilaisuudessa painotetaan enemmän ehtoollisen luonnetta syntien anteeksiantamuksen ateriaana, mutta helluntailaisuudessakaan tätä ei täysin torjuta. Eroa voitaneen kuvata käsitteiden ”armonväline”, ”armon lupaus” välisellä erottelulla.
15. Luterilaisessa kirkossa vietetään aiempaa huomattavasti useammin messua. Suomalaisessa helluntailiikkeessä ehtoollinen on useimmiten kerran kuussa. Esimerkiksi Britanniassa, anglikaanikontekstissa, jumalanpalvelus saatetaan jäsentää ehtoollisesta käsin. Tässäkin näkyvät helluntailiikkeen erilaiset korostukset eri konteksteissa.

16. Helluntailaisuus on olennaisesti luonteeltaan maallikkoliike. Yleisesti vanhin siunaa ehtoollisen, mutta mukaan voidaan kutsua muitakin. Vanhin ehtoollisen siunaajana ei ole ehdoton sääntö. Yleisesti ottaen ehtoollisen isännöinti liittyy kuitenkin seurakunnan johtamiseen. Seurakunnan toimivan yhteyden näkökulmasta ei voi lähteä liikkeelle siitä, että kuka tahansa uskova voisi johtaa ehtoollisen. Vanhemmisto voi valtuuttaa ehtoollisen siunaamiseen. Luterilaisuudessa papin tehtävä on siunata, konsekroida ehtoollisaineet. Maallikkojen ottaminen mukaan aiempaa enemmän näkyy siinä, että kirkkoherran luvalla maallikot voivat olla avustamassa ehtoollista jakamassa.
17. Siunaussanoina käytetään luterilaisuudessa vakiintuneita asetussanoja, jotka ovat kooste raamatunkohdista. Helluntailaisuudessa on enemmän vaihtelua, mutta joka tapauksessa luetaan Raamatun kohtia, joissa ehtoollinen asetetaan. Kyseessä ei ole sama kooste raamatunkohdista kuin luterilaisen messun asetussanat. Voidaan käyttää useitakin kohtia sekä Vanhasta että Uudesta testamentista asetussanoina. Isä meidän –rukousta ei käytetä säännönmukaisesti – toisin kuin luterilaisessa messussa.
18. Lutherin teologian ja kirkkomme *Jumalanpalveluksen oppaan* pohjalta voidaan sanoa, että niin ehtoollisaineiden muuttumisen keston tarkka määrittely kuin sen keston loppumisen rajaaminen pelkkään käyttö-tilanteeseen (*in usu*) ovat spekulatiivisia. Kun ehtoollisaineet on kerran siunattu, konsekroitu, on tapahtunut muutos ja niitä kohdellaan kunnioittavasti. Jumalanpalveluksen oppaassa (s.102) on annettu tarkennetut ohjeet ehtoollisaineiden jälkikäsitteystä: ”Tulee pyrkiä siihen, että siunatut ehtoollisaineet käytetään loppuun ehtoollisen aikana. ... Jos elementtejä jää paljon yli, ne voidaan säilyttää eri astiassa myöhempää käyttöä varten.”
19. Viinin ja leivän jälkikäsitteilyssä on helluntailaisuudessa erilaisia tulkintoja, mutta ehtoollista ja ehtoollisessa tarjolla ollutta leipää ja viiniä kunnioitetaan. Helluntailaisuudessa ajatellaan, että Pyhä Henki vaikuttaa aineen kautta jotenkin – niin ehtoollisella kuin vaikkapa öljyllä voitelussa. Itse väline ei kuitenkaan ole pyhä.
20. Kirkon yhteinen usko muodostaa luterilaisuudessa perustan sille, että ehtoollista vietetään tietyssä tarkoituksessa, on oikea intentio. Kirkon uskossa on kyse uskon objektiivisesta sisällöstä Raamatussa, uskontunnustuksessa jne. ja viime kädessä Kristuksen uskosta. Myös helluntailaisuudessa yhteinen usko on tietyllä tapaa läsnä, koska yhteinen käsitys ehtoollisesta määrittää, kuka voi ehtoollisen saada. Helluntailaisuudessa on vähemmän kirjoitettuja ohjeita ja käytännössä määräävää on pitkälti kirkon tai seurakunnan usko ja sen käytännöllis-pastoraalinen soveltaminen.
21. Luterilaisilla on ekumeenisen liikkeen vaikutuksesta vahvistettu ehtoollisrukouksen ja erityisesti niin kutsutun epikleesirukouksen, Pyhän Hengen avuksi huutamisen asemaa osittain ekumeenisen työskentelyn, esimerkiksi BEM-asiakirjan myötä. Myös helluntailaisuudessa voidaan rukoilla Pyhää Henkeä kirkastamaan Kristusta ja ehtoollisen merkitystä, mutta ei ole erityistä epikleesirukousta.

22. Ympäröivä kristillisuus on vaikuttanut helluntailaiseen ehtoolliskäsitykseen ja sen painotuksiin eri puolilla maailmaa. Suomessa on luonnollista, että luterilaisuus on vaikuttanut. Ortodoksinen vaikutus voi näkyä esimerkiksi siinä, että ortodoksisessa ympäristössä ehtoollisaineet nautitaan loppuun asti ehtoollisenvieton jälkeen. Ortodoksisista käsitystä lähelle tulee myös ehtoollisen salaisuusluonteen korostus ja tähän liittyvä vaikeus ymmärtää Hengen toimintaa systemaattisesti.
23. Sairaan ehtoollinen on käytössä molemmissa perinteissä. Tähän liittyy helluntailaisuudessa usein myös öljyllä voitelu. Tällöin voidaan myös helluntailaisesta näkökulmasta uskoa ja kokea, että kokonaisuuteen liittyy syntien anteeksiantaminen. Öljyllä voitellun yhteydessä vapautetaan itsesyötösten ahdistuksesta ja pelosta.
24. Luterilaisuudessa ajatellaan ehtoollisella toteutuvan läsnä olevan Kristuksen kautta yhteys kaikkien aikojen kristittyihin. Messun prefaation päätös ilmaisee asian näin: ”...laulamme sinulle ylistystä enkelien ja kaikkien pyhien kanssa.” Ajatus yhteydestä edesmenneisiin pyhiin perustuu siis yhteyteen Kristukseen ja toisiin hänen ruumiinsa jäseniin. Tämä yhteys ei katkea kuolemaankaan, koska uskossa läsnä olevan Kristuksen kautta saamme osallisuuden Kolmiyhteisen Jumalan iankaikkiseen elämään hänen yhteydessään. Esimerkiksi Luther korostaa ehtoollisen olevan luonteeltaan kommuunio, yhteyttä Kristukseen ja kristittyjen kesken, pyhäin yhteyttä. Luterilaiset liittyvät Augustinuksen ajatukseen, että ikuisuudessa ei ole aikaa. Kyse ei ole siitä, että juuri nyt samaan aikaan aloitettaisiin rajan tuolla puolen ehtoollisen viettoa.
25. Helluntailaisuudessa on kolmenlaista käytäntöä ehtoollisen vietoissa:
- 1) suljettu ehtoollispöytä (uskovien kaste edellytys), 2) yksipuolinen ehtoollisvieraanvaraus (Helsingin Saalem) ja 3) avoin ehtoollispöytä.
26. Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on ehtoollisyhteys LML:n jäsenkirkkojen, Porvoon kirkkoyhteisön kirkkojen, Suomen metodistien, Skotlannin kirkon ja EKD:n jäsenkirkkojen kanssa. Jumalanpalveluksen opas toteaa: ”Ehtoollinen voidaan jakaa muun kristillisen kirkon jäsenelle, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon kanssa asiasta tehdyn sopimuksen (KJ 1:4,2). Periaatteessa pappia ei voida estää käyttämästä yksittäistapauksessa pastoraalista harkintaa. Kansainvälisesti on pidettävä yleisenä esimerkiksi käytäntöä, jossa seka-avioliitossa perheen jäsenet voivat osallistua ehtoollispöytään. Koska käytännöt kuitenkin vaihtelevat, papin on tällaisissa tapauksissa selvitettävä huolellisesti myös toisen kirkon kanta. Toisen kirkon jäsenen kohdalla papilla ei ole oikeutta toimia vastoin kyseisen kirkon omille jäsenilleen antamia ohjeita. Silloin kun toisen kirkon jäsen ei voi osallistua ehtoolliselle, hänet voidaan siunata ehtoollispöydässä.”
27. Kysymyksenä jäi pohdittavaksi, miten paljon ehtoolliseen voi liittää diakonian ulottuvuutta? Voitaisiinko tätä kautta ehtoolliseen liittää enemmän myös rakkauden ulottuvuutta?